

DERFOR KJEMPET VI

*Fra legionærenes blad
«Kameratskap» gjengir
vi:*

Det er snart gått femti år siden vi alle fattet den skjebnesvangre beslutning å melde oss som frivillige krigsdeltagere på tysk side. Det er antagelig ikke helt riktig å si at vi alle meldte oss på tysk side, i det de fleste faktisk var forespeilet deltagelse på finsk side, men utviklingen blev anderledes.

Det vil være uriktig å fortie at de aller fleste av oss følte en sterk sympati for det tyske folk, og mange trodde også på nasjonalsosialismen som en god politisk løsning for tyskerne.

Motivene var sikkert varierende, fra ren eventyrlust over til en idealisme som i dag må fortone seg som nærmest ubegripelig.

Motivene varierte antagelig også med krigsutviklingen. I utgangsfasen befant vi oss i et Europa som i sin helhet var dominert av den tyske krigsmakt. Det fortonet seg som usannsynlig at England alene skulle kunne trenge Tyskland tilbake fra de erobrede posisjoner.

Konge og regjering hadde forlatt Norge, mer eller mindre frivillig, tilbake lå et Norge okkupert av en fremmed makt. Landets suverenitet måtte gjenvinnes uansett hvem som blev krigens seierherre.

I denne situasjon blev vi forespeilet at vi som frivillige krigsdeltagere skulle komme til å danne grunnstammen ved gjenoppbygging av det norske forsvar. Vår innsats skulle også telle med når landets frihet og selvstendighet skulle gjenopprettes.

Man kan si at det ene hovedmotiv var at vi stillet oss selv til landets tjeneste som en forsikring i tilfelle av tysk seier. På sett og vis blev vi en slags frivillige gisler.

Da den første vinterkrig satte inn på østfronten skulle det vise seg at tyskerne stod overfor en helt annen militær oppgave enn hva de tidligere hadde hatt å løse i det øvrige Europa. De som hadde dette på nært hold (f.eks. Den Norske Legion i skyttergravene foran Leningrad) innså snart at dette neppe blev noen parademarsj.

I Sovjet hersket det politiske system hvis klare mål var verdenskommunismen. Et nytt hovedmotiv blev lagt til grunn for

den frivillige krigsinnsats. Vi kunne ikke se for oss et Europa hvor den sterke sentralmakt gikk til grunne. En slik krigsutgang betinget et Europa i kaos og ruiner, og med en gjenlevende befolkning som i sin fortvilelse antagelig ville søke sin redning i kommunismen. Resultatet blev noe anderledes, men halve Europa forsvant på baksiden av jernteppet, og nu femti år senere, da dette teppe såvidt begynner å lette på seg, tyter en del sannheter frem, om massehenrettelser og massedeportasjoner, om undertrykkelse og terror, om materiell nød og elendighet. Mens noen feiret en gjenvunnet frihet og selvstendighet, måtte millioner underkaste seg det rene slaveri, og lever fremdeles med dette.

Av Sigmund Knutsen

Det kan sies adskillig mer for å underbygge denne fremstilling, men det vil føre for langt å gjøre det her. Om man imidlertid innsat at ovenstående kan være en riktig beskrivelse av hva de krigsfrivillige trodde og tenkte, så bør man i dag kunne tro på at det her dreier seg om en innsats i landets og Europas tjeneste som bundet i en selvutslettende idealisme.

De foregående betraktninger kan passende avsluttes med to sitater fra en artikkel skrevet av professor dr.med. Gabriel Langfeldt i tidsskriftet Samtiden, hefte 3, 1947:

«Enhver som har litt kjennskap til ungdomsårenes psyko-

logi, vet hvor lett disse unge fanges av idealer, hvor lett påvirkelige de er, og med hvilken ideell fanatisme de går inn for en sak av helt uselviske grunner. Er de først besatt av ideen om at Norges beste krever at de melder seg til tjeneste for dermed å kunne bekjempe en etter deres mening truende fare, f.eks. fra Russland, kan intet, selv trussel om dødsstraff, hindre dem.

Jeg har truffet en del av disse unge frontkjempere, og kjekere gutter skal man lete lenge etter. Selvfølgelig er der brådne kar også blant dem, men enkelte av dem er mønstre på kjekke norske gutter som ville vært en pryd for hjemmefronten om et annen miljø eller tilfeldigheter hadde brakt dem over der.

En særegen behandling har

de unge frontkjempere krav på. Jeg har snakket med flere av disse unge frontkjempere, og jeg har talt med leger, påtalemyndighet og jurister som i egenkap av forsvarere er kommet i nøye kontakt med disse lovovertredere. Dommen over dem syntes nok så enstemmig. Der er et mindretall som tidligere har begått mindre lovovertridelser, men størsteparten av dem er unge, kjekke mennesker som i sin ungdommelig fanatisme og begeistring for en ide er kommet på den gale side.»

Man må vel ha lov til å tro at dette er uttrykk for en ærlig oppfatning som professoren kom frem til etter nærgående studier av frontkjempere i fangenskap.

Hadde han hatt mulighet for å fremlegge et mer negativt forskningsresultat, så kan man trygt gå ut fra at han hadde gjort dette.

Det var ingen spøk å si noe positivt om frontkjempere under den hets som skyllet over landet på den tiden da artikkelen blev skrevet.

Vår fronttjeneste skulle bli deltagelse i beleiringen av Leningrad. Denne form for krigføring er vel den vanligste ned gjennom tidene, og dertil den grusomste. En angriper vagler seg rundt den innesluttede by og avventer at elendigheten på innsiden skal bli så forferdelig at de innesluttede omsider oppgir sin motstand. Blokadekrig har den samme hensikt i landsmålestokk. Beleireren har lite innsyn om hvad som er den reelle virkning av hans krigføring. Det hele går under navnet av regulær krigføring.

For oss som lå i skyttergravene, på begge sider, blev stikkordene: død og lemlestelse, kulder og granater, dag og natt, kulde, snøstorm og forfrysninger, lus og rotter, sult og sykdom, vårløsning som forandret skyttergravene til elver av leirsuppe og gjørme. Langsamt, men sikkert blev det som Goethe blev kalle jernringen rundt Leningrad forandret til det som mer realistiske legionærer betegnet som gummiringer. Stadig færre skulle tale større påkjenninger.

I nåtidens aviser kan man lese meget om eftervirkninger fra krigsopplevelser. Blandt legene nærens hører man lite om slikt, men med økende alder, kanskje kan vi alle av eftertanker som

(Forts. side 7)

Minneprolog ved Viking-Nordland-fest

VED KANTEN AV MIUS

*Det står et trekors - ved kanten av Mius -
En dødsrunn - tæret av år som forsvant -
Den står der så fattig - Den fikk aldri blomstre -
Et glemselens slør - rundt en stålhjelm seg spant -
Her hviler en unggutt - hans navn står for alle -
som møtte sin skjebne i graven der øst -
Han stod på sin post - var beredt på å
falle - dog kan vi høre han hever sin røst -*

*Han ville så gjerne vært med oss den gangen -
da vi satte kursen mot hjemlandets jord -
Vi minnes et håndtrykk - Farvel og på gjensyn -
Vi tok med hans hilsen - til far og til mor -
Vi minnes nok dager og netter der ute -
Vi husker den første granaten som smalt -
Vi minnes et budskap vi aldri kan glemme -
Den første iblandt oss - idag har han falt -*

*Vi husker at frostrøyken drev over Mius -
Vi minnes et sportlys som kryssel vår sti -
I mørket vi hørte hans krav om parole -
Han kjente vår stemme - og slapp oss forbi -
Vi bærer han med oss - til evige tider -
Han gav alt han hadde - med ungdommens glød -
Et stormkast i natten - fra Østfrontens stepper -
kan være hans hilsen - han kan aldri dø -*

*Det stod et trekors - ved kanten av Mius -
Idag er det borte - og graven er glemt -
En stålhjelm er tæret av dampen fra elven -
men unggutten har vi i minnene gjemt -
Nå er han døde - Er gjemt bort i mulden -
Der hører han Mius - som flyter forbi -
Vi vet at han falt - at han døde den gangen -
Han lever for alltid - hos oss som gikk fri -*

*Ray Back
Halden*

ØKONOMISK «LANDSSVIK» IKKE SÅ OPPLAGT SOM MAN VIL HA DET TIL

Vi bragte i forrige nummer regjeringsadvokat Kristen Johansens redegjørelse om hvilke folkerettsregler som gjelder for samarbeidet med en okkupant. Her bringer vi så O. Ombergs kommentarer til dette spørsmål. Artikkelen ble i 1946 opprinnelig sendt «Nationen», men ikke tatt inn.

I dagene etter 9. april 1940 hersket det i det norske næringsliv som overalt ellers fullstendig kaos. Men etterhvert som de tyske tropper underla sig større og større deler av landet meldte det problem sig med stigende tyngde hvorledes en skulle forholde sig med bedriftene, forretningene, personalet, arbeiderne og den vanlige virksomhet, omsetning, transport og produksjon. Enhver var klar over at situasjonen var ekstraordinær for aa bruke et mildt uttrykk, og at næringslivet var kommet opp i en ny og ukjent stilling, som krevet ekstraordinære forholdsregler av mangeslags art.

Imidlertid fikk en noen veiledning i Administrasjonsraadets henstilling om loyalt samarbeide med okkupasjonsmyndighetene støttet av det sterke inntrykk som Høiesterettsjustitiarius Paal Bergs og den norske kirkes primas biskop Berggravs ord gjorde og som neppe trenger ytterligere omtale.

Almenheten og dermed ogsaa næringslivets menn ble ogsaa vidne til at stat og kommuner fra første stund av stilte seg til okkupantens og hans organers disposisjon. Det offentlige gikk selv i spissen for utførelse av tyske arbeider av ren militær natur. Saaledes vakte det ikke liten oppsikt at Oslo Kommune i siste halvdel av april maaned 1940 satte igang de omfattende arbeider på Fornebu Flyplass, som naturligvis var overordentlig krigsviktig, og som da ogsaa engelske fly paa denne tid til stadighet hjemsoekte. Den alminnelige næringsdrivende uten kjennskap til det som foregikk bak kulissene og foran arbeidets igangsettelse saa ogsaa at ingen av de offentlige menn i kommunen eller Administrasjonsraadets, som hadde vært med paa disse ting, forlot sine plasser av den grunn. Han maatte derfor trekke den eneste og riktige konklusjon at dette saa krigsviktige arbeide ble utført med de norske myndigheters fulle konsens.

Den egentlige sammenheng hermed var forøvrig den at Oslo kommune paa den tyske vernemakts henstilling om reparasjon og utvidelse av Fornebu Flyplass hadde utbedt sig et skriftelig paalegg, noe de tyske myndigheter av slo med den begrunnelse at «de var kommet som Norges venner og derfor

ikke ville bruke makt». Paa et møte paa Administrasjonsraadets kontor blev det derpaa besluttet aa sette arbeidet igang uten saadant formelt paalegg. Paa dette møte var bl.a. tilstede: Direktør Alf B. Bryn, representant for Administrasjonsraadets, Finansraad Hartmann, representant for Oslo kommune, Arkitekt Odd Nansen, representant for Entreprenørene, 2 representanter for Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon, 2 representanter for Reichskommissar.

Ingen av disse herrer er dratt til ansvar for utførelsen av dette eklatant krigsviktige arbeide. Hvis en person utenom «det gode selskap» hadde hatt med noe slikt å gjøre ville det sikkert medført fengselsstraff, under de nugjeldende rettsforhold.

I samme retning maatte det ogsaa trekke at Administrasjonsraadets formann, fylkesmann Christensen, i et offentlig foredrag bl.a. uttalte:

«Alt maa være forsøkt før vi gaar over til å bli tysk provins. Skjer det har det lange utsikter siden»

En uttalelse av en ledende mann innen fagorganisasjonen, Elias Volan, maatte ogsaa veie tungt:

«Jeg vilde ikke være med paa den linje at vi skulde velge jernhelen. Det gjelder større verdier enn kongehuset.»

Allikevel følte næringslivets menn sig ikke trygge og det blev derfor rettet henvendelser til Norges Industriforbund, som straks satte sig i forbindelse med fhv. regjeringsadvokat Kristen Johansen, den mann som hadde vært regjeringen Nygaardsvolds og Arbeiderpartiets juridiske konsulent i statsanliggender, den mann hvem Høiesterett da han trakk sig tilbake, gav den mest uforbeholdne ros for juridisk innsikt og virksomhet. Kristen Johansen gav i henhold hertil en betenkning om disse spørsmåal til Norges Industriforbund, datert 27. mai 1940, hvori han bl.a. uttaler følgende:

«Det er uomtvistelig at innen det besatte omraade gaar okkupasjonsmyndighetenes bestemmelser foran den ordinære regjerings bestemmelser. Den siste kan ikke ved forordning forordningsgyldig paalegge den norske befolkning noe eller undlate noe, som okkupasjonsmakten paabyr eller forlanger saafremt

Artikkel I

Av O. Omberg

okkupasjonsmaktens paabud ikke ligger utenfor grensene av denne okkupasjonsmyndighets rettslige beføielse. Herav er følgen at en heller ikke senere kan gjøre ansvar gjellende mot norske borgere fordi disse ikke har rettet sig etter dens - regjeringens - forholdsregler, naar disse var i strid med okkupasjonsmyndighetenes bestemmelser».

«I det okkuperte omraade maa en oppfylle kontrakter inn-gaatt paa forhaand med innvaanere av den okkuperende makt. Jeg kan ikke se at der er noen grunn til ikke ogsaa aa slutte nye kontrakter.»

Stillingen var etter denne temmelig uforbeholdne uttalelse av regjeringsadvokaten, sirkulert til Norges Industriforbunds medlemmer som sirkulær nr. 31 av 1940 den, at næringslivets menn ikke behøvet aa nære noen engstelse eller ha noen betenkelighet ved aa inn-gaa kontrakter med eller utføre arbeider for de tyske myndigheter.

Ophevelsen av Administrasjonsraadets og utnevnelsen av de kommissariske statsraader kunde ikke bringe noen endring i dette forhold. Paa dette tidspunkt hadde regjeringen Nygaardsvold som bekjent ogsaa forlengst forlatt landet, som i sin helhet var okkupert og styret derfor underlagt Haagerkonvensjonen og Folkerettens regler.

Etter at okkupasjonen var fullbyrdet og konge og regjering hadde forlatt landet, bad Norges Industriforbund om en tilleggsuttalelse fra Kristen Johansen, som man fikk og som er citert i Industriforbundets rundskriv av 14. juni 1940. Kristen Johansen uttaler her:

«De har ønsket en tilleggsuttalelse fra mig paa grunnlag av det faktum at den norske hærledelse har oppgitt kampen.

Resultatet herav og av det engelsk-franske tilbaketog fra Narvikomraadet er at den tyske hær makt ubestridelig er aa oppfatte som okkupant av hele Norge, og videre at Haagerkonvensjonens art. 44 og 52 blir uten anvendelse forsaavidt som disse beskytter norske personer mot tvangsmessig hjelp ydet okkupasjonsmakten under den militære operasjoner mot landets egen stridsmakt.

Videre følger av Haagerkon-

vensjonens art. 43 og 45 at okkupasjonsmakten har all den administrative myndighet som normalt tilkommer landets regjering.

Konsekvensen er at enhver norske borger - eller selskap - er lovmessig berettiget til aa slutte kontrakter med okkupasjonsmyndigheten om ethvert arbeide og enhver prestasjon innen rikets omraade.

Hvorvidt han ogsaa er forpliktet til aa utføre slikt arbeide, vil avhenge av om han etter landets lov er forpliktet hertil, eller om utførelsen er «til okkupasjonehærens behov.»

Følgen var at det ene firma etter det annet søkte og fikk ordres fra tyskerne. Saasnaart et firma saa at en kollega i bransjen leverte varer og utførte oppdrag for tyskerne, og saasnaart en næringsdrivende fikk vite at baade den og den om hvis patriotiske sinnelag og nasjonale innstilling der ikke kunde herske tvil søkte og fikk store og inntektsbringende ordres utviklet der sig et formelig kappløp - en intens konkurranse - om disse ordres fra okkupantens etter hvert stigende organer. Om ordrene direkte gjaldt utbygging av militære anlegg, forsyninger av krigsmateriell, krigskontrabande, eller bare indirekte støtte til tyskerne i deres kamp, spilte ingensomhelst rolle.

Som et ledd i denne utvikling kan nevnes opprettelsen av «Tysk Handelskammer i Norge» ved aarskiftet 1940/41. Den forberedende kommite bestaaende av Industriforbundets direktør, herr Lorentz Vogt, Pilling, P. M. Røwde, F. Heyerdahl, Z. E. Wüskmann og Brinckmann sendte ut følgende innbydelsessirkulære:

«Tysk Handelskammer i Norge»
For aa fremme handelsforbindelsen mellom Tyskland og Norge har man tatt op arbeidet med aa oprette et tysk handels-

kammer i Norge. I Oslo er foreløpig nedsatt et forberedende utvalg paa 6 medlemmer, hvorav 3 er norske og 3 er tyske.

Denne kommite har til opgave aa utarbeide statutter for det nye kammer og treffe de nødvendige foranstaltninger for den konstituerende generalforsamling. Tidspunktet for denne generalforsamling er ennu ikke fastsatt. For imidlertid straks aa kunne ta fatt paa de mangesidige og viktige opgaver som allerede foreligger, er kammerets tekniske apparat bragt i orden fra 1. september d.a. Den daglige ledelse er overdratt herr Georg Brinckmann, som i mange aar har vært ansatt i Reichsgruppe Industrie, Berlin. Kontorlokaler er foreløpig leid i Fr. Nansens pl. 8, værelse 609, tlf. 20896.

Kammeret vil arbeide for aa fremme samhandelen mellom Norge og Tyskland, og vil samtidig søke aa fremme den personlige forbindelse mellom næringslivets menn i begge land. Det vil opta et intimt samarbeide med alle tyske og norske myndigheter og næringsorganisasjoner og vil se det som sin oppgave aa føre de interesserte næringsgrupper i begge land sammen til et fruktbart samarbeide og tjene de berettigede næringsinteresser i begge land. Dette vil ogsaa komme til uttrykk derved at kammerets styre vil bestaa av baade tyske og norske medlemmer, under ledelse og administrasjon av kammeret, og vil bestaa av presidenten, en norsk visepresident samt ett tysk og ett norsk medlem, foruten den tyske daglige leder av kontoret.

Kammeret vil derved bli bygget op paa samme maate som de tyske handelskammere i de øvrige europeiske land. Det vil derfor kunne bli offisielt anerkjent fra tysk side, og vil ogsaa

(Forts. side 6)

IKKE BARE STATEN KOSTER

Norske banker har et engasjement i land med betalingsvanskeligheter på mellom 300 og 400 millioner dollar. Etter dagens kurs omtrent 2,5 milliarder kroner.

«Dette er et lån uten noen form for sikkerhet gitt til land med autoritære styresett og med meget dårlig orden på sin økonomi. Vi vet at mange av disse millionene er gått med til å opprettholde korrupsjon og udugelige styre, til lederluksus og våpen-

kjøp og til bestikklser under andre låneoperasjoner.

Soussjef Per Åge Jacobsen i Kreditkassen opplyser iflg. Aftenposten 25. juli 1989 at en nedskrivning på 35% er på trapene internasjonalt (Mexico-forhandlingene med deltakelse av verdens storbanker). Rentesatsen er 10%.

Et forsiktig spørsmål: Hvem betaler de sviktende avdrag, og hvem subsidierer den lave renten?

FOLK og LAND
UAVHENGIG AVISAnsv. redaktør:
AAGE-H. BERGRedaksjonssekretær:
HAKON WARENDORPHForretningsfører:
HARALD K. SCHAANNINGPostadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo;
mandag og tirsdag kl. 11—15 og onsdag kl. 18—20.
Telefon: (02) 19 06 71 — (Telefonsvarer).
Redaktørene treffes etter avtale.Abonnement: Pr. år kr. 130,- (i omslag kr. 150,-). Utlandet + kr. 10,-.
Giro: Post 5 16 45 04, Bank 6063.05.01248Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 50,-.
Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG.

Ettervalgstanker

I skrivende stund er valget forestående. Folk og lands skjebne - og nå er det ikke vår avis det dreier seg om - er avhengig av våre stemmer og er et kort sekund viktige.

D.v.s. var. Når du leser dette er hverdagen tilbake. Vi er igjen ikke eksisterende og media er opptatt av de borgerliges forsøk på å unngå å danne en ansvarlig regjering mens marxistene - de lyse - som de mørkerøde - strever for å danne en uansvarlig regjering. Ja, eller omvendt.

Men hvorfor stemte vi, da? Stemte på dem som liten tillit hadde. Hvorfor ga vi makt til dem som vi mistenkte for bare tilsynelatende å brenne for noe? Hvordan kunne disse som «velger å tro» når viktige ting skal avgjøres, og som «føler» ditt og datt når man ber om deres mening. Ja, hvordan kunne disse hverdagsligheter få oss inn i avluksene og frem til urnene?

Kanskje nettopp fordi de «føler» at de må «velge å tro». Nærmere en overbevisning er det ikke sunt å komme, nærmere en personlig mening - er det ikke tilrådelig å være. Vi er blitt nøysomme, vi greier oss med lite. Våre likemenn, politikerne, har troverdighet nok.

Troverdighet er stikkordet. Et vakker smykke til egen glede og stolthet og andres beundring, men også et sesam, sesam ved de fleste porter. Et slags kredittkort på livets veg med kjøpekraft alle steder. - Så nødvendig!

Vi hadde for sterk tro, for faste meninger og for stor skepsis til våre politikere i årene frem mot krigen. «De harde tredveåra» hadde devaluert en rekke begreper som vi mente var avgjørende. Vårt forsvar redusert både i styrke og aktelse, vår utenrikspolitikk vaklende, respekt for vår kulturarv og et nasjonalt sinnelag var revytemaer. Vi mente at de som påviste svikten og viste andre veier hadde troverdighet. Det ble vår bane at vi ikke kunne «velge å tro», - at vi ikke kunne «føle» at vi var på gal side. Vi skulle ikke bare fengsles og ruineres, vi skulle usynliggjøres, og vår troverdighet skulle torpederes.

Uten reell mulighet til gjenmæle ble vi redusert til utskudd, undermalere og profittjegere. Rettsoppgjøret ble den rene festforestilling satt i scene av dem som hadde mest å skjule og mest å frykte av historiens dom. Alt lå til rette, konge, fut og prest i felles kamp - for lov og rett? Nei for angrep på vår troverdighet.

Det var viktig, faktisk viktigst. Ved å torpedere vår troverdighet mistet også våre argumenter, når de en sjelden gang fikk plass i media, sin slagkraft. Hvem kunne feste lit til landets berme?

I sin redsel og tarvelighet hadde de funnet den geniale løsning. Ikke bare fengsel, men ti års tap av statsborgelige rettigheter. Deretter i alle år, ved hver anledning, i alle syttende mai-taler, åpningstaler og seminaravslutninger har det som normalt blir karakterisert som injurier, skyllet over oss.

Det kan i ettertid filosoferes over om vi gjorde det rette da vi tiet, gjorde oss anonyme. Vi ønsket det best mulige for våre familier, særlig våre barn som stod helt forsvarsløse overfor all den ondskap de uforskyldt ble utsatt for. Hadde vi rett til å dra dem inn i våre problemer?

I dag er situasjonen en annen - for mange. Er tiden inne til å bli «synlige». Vise at avskummet har levet og

(Forts. side 7)

SATANISKE GLØR

Av oberstløytnant Anton Olstad
i «Morgenbladet» 29/8 1989.

«Sataniske glør» er sivilagronom og lektor Arne Stornes nye bok til belysning av dunkle punkter i okkupasjonshistorien. En videreføring av «Spor i vår nære historie» (1988). Mens han som varamann for Senterpartiets Erling Engan stod på Stortingets talerstol i 1959, «betrodde» en annen av folkets kårne til presselosjen at Stornes skulle vært hidsjef. Høyst uriktig; Stornes hadde hverken vært NS-medlem eller sympatisør. Men i dag er han er utrettelig sannhetssøker.

Propagandaen, godt hjulpet av tviskernes dødsdommer, skapte under krigen en isfront mot okkupasjonsmakten, NS-medlemmer og folk man trodde var deres hjelpere. Hvem var hjelpere? Den offentlige administrasjon og det lokale styre fortsatte med vanlige nordmenn i de fleste funksjoner. Tre ikke-NS-medlemmer, statsråder i Quislings regjering, ble faktisk frikjent etter krigen. Noe de fleste har oversett. Folk avhengige av daglønn og enkelte som ønsket å tjene litt tillegg, arbeidet - ofte utskrevet - på tyske flyplasser, snekret brakker, bygde fort og andre militæranlegg. Det ble for mange å dømme for «bistand til fienden». Mens NS-medlemskap ble rettslig forfulgt som bistand til fienden. Enkelte suverene og modige som Johan Scharffenberg betraktet dette som en nasjonal skam. Såkalte «tyskerjenter» bosatt i Tyskland, får ikke igjen sitt norske statsborgerskap uten å flytte til Norge. Smålighet og den politiske feighet kjenner fortsatt ingen grenser.

Man tålte ingen silkefront i 1945. Oppgjørets, hevners time. Det skal vårt folk få slite med lenge ennå. Lignende isfronter er kjent fra 1905, og er ofte skapt av en hard propaganda som Vietnampsyken, Sør-Afrika-boikotten og «fargerikt fellesskap». For å nevne noe. Stornes sammenligner den tid som ble brukt på Treholt-saken og en engangs rettsforhandling som nærmest summarisk ga 9 frontkjempere inntil 10 års fengsel og følgende tap av rettigheter. De måtte ha forstått at landet var i krig, het det. Monn det? Kapitulasjonsavtalen i Trondheim 10. juni 1940 var en avtalefast slutt på krigføringen i Norge. Men dermed var det ikke undertegnet noen formell fredsavtale. Krigstilstand rådet fortsatt. Ikke så lett å skjønne. Professor dr. jur. Finn Seyersted hevdet i Aftenposten 13. oktober 1987 at

kapitulasjonen ikke gjaldt norske styrker i England. General A.D. Dahl, da oberstløytnant, legendarisk sjef for Alta Bataljon, skriver i Norsk militært Tidsskrift 12/83 at det første året i England ikke var lett å se at regjeringen «var interessert i å etablere et militært apparat som kunne delta i den aktive kamp».

Det må suppleres litt: 28 mai 1941 ble det undertegnet en britisk-norsk militær avtale på det praktiske plan. Norske avdelinger ble innpasset i det britiske kommando- og forsyningsssystem. Det er utvilsomt juridisk korrekt når kong Haakon i Aftenposten 20. september 1946 uttalte «Mine landsmenn gjorde tjeneste i de britiske styrker som frivillige i den siste krig.» Trygve Lie bekrefter frivilligheten. Det gjaldt også tjeneste i de norske styrker i Sverige.

Da den tyske øverstkommanderende general Boehme på Lillehammer, kapitulerte 8. mai 1945, var det ikke til den norske forsvarssjef, da kronprins Olav, men til den britiske brigader Hilton. Norge var delt inn i 5 militærsoner, med britiske offiserer som sjef, til tross for at det forlengst var utnevnt norske distriktskommandosjefer, blant dem A.D. Dahl i Finnmark. Norge har neppe vært sett på som en militær krigførende egen nasjon etter kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940. Men det gjør selvsagt ikke de «frivilliges» innsats mindre.

Elverumsfullmakten får en besk omtale. Stornes spør: «Kan man stadfeste historiske myter ved å sette opp bautastener. - At stortinget i 1940 var i forvirring, er rimelig, men at man i 1945 er så bevisstløse at man samler inn midler til minne om vedtak som aldri ble gjort, og som Stortinget heller ikke hadde noen mulighet for å gjøre, det er store ting! Men også karakteristisk for den ensretting som fullstendig synes å ha hypnotisert folk.» - Det er Hambrobautaeen på Elverum han tenker på.

Det viktigste vedtaket på Elverum, mener Stornes, er det folk flest har oversett, nemlig at det ble utpekt 8 mann, 2 fra hvert parti, som et tillitsmannsutvalg for regjeringen. Koht har selv sagt at det ikke fantes noen Elverumsfullmakt. Eller med Førres avslutningsreplik fra ordskeiftet: Hvis regjeringa har ei fullmakt etter grunnloven, så behøver den ikke å få ei ny! Selv ikke i en situasjon som på Elverum 9. april kan Storingen gjøre om eller endre eller gå utenom grunnloven. Men propagandaen kan.

Det evige og store spørsmål synes hele tiden å bli: Hva var bistand til fienden?

Milorgsjefen Jens Chr. Hauge kom i Aftenposten 9. april med sterk kritikk av administrasjonsrådet: - «Det var mer samarbeid med tyskerne enn motstand.» Men det man da ville

(Forts. side 6)

Nasjonal Samlings østpolitikk

Ole Kolsrud har i «Historisk Tidsskrift» nr. 3/88 en interessant artikkel om hva man kan kalle Nasjonal Samlings østpolitikk. Hovedmannen bak denne var Finn Støren, lederen av Direktoratet for Spesialorientering, som i realiteten var Quislings utenriksdepartement. I noen grad ble han assistert av minister Frederik Prytz. Begge hadde erfaring fra tidligere næringsvirksomhet i Russland.

Størens plan var først og fremst å gjenvinne det gamle norske landområde Kola, noe også Quisling går inn for i sitt *Denkschrift über die russische Frage*. Størens planer gikk imidlertid lenger enn som så. Sammen med Finland ønsket han at Norge skulle delta i utbyggingen og utnyttelsen av andre russiske

nordområder så langt øst som til Ural.

Da imidlertid fremgangen på nordfronten lot vente på seg, viste Støren sterkt interesse for å få et norsk mandatområde først i Ukraina og deretter i Hviterussland. Utviklingen av krigen satte imidlertid bom for gjennomføringen.

Når det gjelder Quisling alminnelige politikk overfor Russland, skriver Kolsrud: «For Vidkun Quisling var fienden i øst altså ikke Russland som sådan og heller ikke de slaviske folk generelt, men jødene og bolsjevikene. Russland skulle ikke knuses, men vinnes. Her skilte han lag med hele det tyske ledersjiktet, Rosenberg inkludert. Quislings rasisme var mindre ekstrem.»

Slik ble Quislings regjering felt 15. april 1940

Da generaladmiral Hermann Bøhm skrev sin bok «Norwegen zwischen England und Deutschland» i midten av 1950-årene, støttet han seg i noen grad til Hans Wilhelm Scheidt. Scheidt var Hitlers uoffisielle utsending til Norge høsten 1939 og våren 1940, og han ga Quisling betydelig hjelp da 9. april-regjeringen ble dannet. Vi har fått anledning til å se de brev Scheidt skrev til Bøhm og gjengir her ordrett hans beretning om hvordan Quisling-regjeringen ble felt 15. april 1940:

Habicht dukker opp

Få timer senere, tidlig på ettermiddagen den 15. eller 14.4., ble jeg oppringt fra legasjonen og bedt om å komme til en konferanse. I sendemannens værelse fant jeg den tidligere NSDAP Gauleiter i Østerrike, Habicht, og også den tidligere Gauleiter i Østerrike, Frauenfeld, som allerede befant seg i samtale med sendemannen. Habicht var på denne tid understatssekretær i utenriksdepartementet. Habicht ga seg på ingen måte ut for å være en rådgiver som var stilt til Quislings disposisjon, men erklærte at han etter personlig og spesielt oppdrag fra Hitler var kommet for å danne seg et bilde av stillingen for så snart å fly tilbake for å rapportere til Hitler. Dr. Frauenfeld sa overhodet ingen ting og ytret seg heller ikke senere.

Interessant liste

Før jeg trådte inn i sendemannens værelse, hadde jeg liggende på bordet sett en liste over norske statsborgere. Jeg kjente dem alle som prominente og ansatte Oslofolk. Jeg var også kjent med at de alle ikke bare var motstandere av Quisling (det var også mange av mine venner og menn som var vennligsinnet overfor Tyskland), men de tilhørte også kretsen av prinsipielle motstandere av Tyskland. Blant disse navn husker jeg fremfor alt biskop Berggrav, høyesterettsjustitiarius Berg og fylkesmannen i Oslo, Christensen. Jeg var kjent med at Quisling fra 10.4. hadde hatt betydelige uoverstemmelser særlig med den siste. Jeg forsto imidlertid ikke i første omgang hva denne listen hadde å bety, og hadde heller ikke tid til å befatte meg med den.

Habicht mot Quisling

Habicht oppfordret meg til å si min mening om situasjonen slik den dengang var. Etter at jeg hadde gjort det, erklærte Habicht at han vurderte situasjonen helt annerledes, etter at han hadde latt seg informere inngående fra annet hold. På bakgrunn av dette hadde bekræftelsen på Quislings rolle som ministerpresiden vært et fullstendig feilgrep. Etter hans oppfatning var Quisling ingen egnet mann og ingen førertype og heller ikke istand til å sette seg og

sin politikk igjennom. Habicht var påvirket av den ovenfor nevnte stillingsrapport fra WFSt og av den oppfatning at den lidenskapelige avvisning av Quisling ville gjøre at motstanden ble sterkere. En slik motstand hadde ingen ventet, og Hitler var innstilt på å overvinne den så raskt som mulig. Tyskland sto om kort tid overfor lignende oppgaver i Vest-Europa, og det måtte her i Norge klart demonstreres for hollenderne og belgierne at tyskerne respekterte folkenes demokratiske følelser når man - tvunget av omstendighetene måtte besette disse landene. Det var kjent for ham at det i Oslo fantes en rekke bra mennesker som rundt om i landet var langt mer ansett enn Quisling, og som fullt lojalt og ærlig overfor Tyskland ville danne en regjering. En slik regjering kunne pånytt og fordi disse folk var så godt ansett av den norske konge, forhandle med ham. Disse forhandlingene ga en berettiget utsikt til at motstanden på kongens befaling ville opphøre, og at kongen ville komme tilbake til sin hovedstad. Etter at Habicht hadde snakket ferdig, spurte jeg hvor langt kjennskap han hadde til Norge, og hvor de mennesker var som han hadde for øye. Var det de herrer jeg

hadde sett en liste over ute på sendemannens forværelse? Ja, nettopp dem var det, sa Habicht.

Habicht ikke til å rokke

Jeg må innrømme at jeg ble forbauset, ihvertfall til en viss grad. Jeg la frem alle mine innvendinger og ga også en fremstilling av de quislingske oppfatninger om nødvendigheten av hans initiativ 9/4, av den grunnlovsstridige forlengelse av stortingets funksjonstid og av at det regjeringen hadde forlatt det nøytralitetsprinsipp som den opprinnelig hadde erklært seg for. Habicht la ingen vekt på disse innvendinger og spurte meg sogar om jeg kjente norsk rett bedre enn dette lands høyeste dommer. Disse hadde sagt ham det stikk motsatte. Quisling så rimeligvis helt subjektivt på dette. Jeg innvendte at det slett ikke var sikkert at herr Berg overfor ham hadde gitt uttrykk for «objektiv rett», men at han isteden drev dyktig politisk manipulasjon. Habicht lot seg ikke påvirke og sa det ikke dreide seg om slike prinsippsspørsmål, men om helt klare avgjørelser med vidttrekkende politiske virkninger. Det kunne han fra sitt ståsted bedømme bedre enn jeg som satt her i Oslo med min begrensede oppgave og nødvendigvis bedømte tingene ut fra Quislings syn. Jeg kunne ikke bestride at han var bedre underrettet. Det at det ble fastslått at jeg så tingene med Quislings øyne, betydde for meg ingen bebreidelse. Etter den quislingske oppfatning dekket de norske

og tyske interesser hverandre i den grad at det i mine øyne ikke var noen motsetning mellom dem. I dag vet vi og hele verden - ikke minst på grunn av ting engelskmennene har offentliggjort - at det bare var Quislings norsk-tyske opplegg som gjorde at ikke engelske, men tyske tropper kom til Norge og fikk fast fot der. Herrerne Berggrav, Berg og Christensen vil i dag ikke bestride at de til enhver tid heller var rede til å arbeide for norsk-britisk interesser enn for norsk-tyske under Hitlers fane. Og bare en håpløs narr kunne unngå å se de følger det nødvendigvis fikk for hans land at dets forsvar ble forsømt. At jeg som dengang overbevist nasjonalsosialist advarte min partivenn og overordnede i partihierarkiet mot hans nye venner, kan vel ingen bebreide meg. Og jeg gjorde dette så godt jeg kunne. Det hjalp bare ikke. Han var så besatt av sin ide at man selv med engletunger ville ha snakket forjevnes. Habicht snakket videre til meg og endte det hele med at han ba meg straks gå til Quisling og si ham at han måtte tre tilbake. Jeg sa at det var umulig for meg. Da ga han meg med uttrykkelig henvisning til sitt oppdrag en tjenestelig ordre om å underrette Quisling om hans overlegninger og anmelde ham hos ham. Så ville han selv snakke med ham.

Møte hos Quisling

Jeg gikk altså til Quisling. Hagelin var også tilstede. Begge var meget overraskende over Habichts oppfatning, dette så

meget mer fordi Hagelin like før hadde fortalt om det meget gode samtaleklima under det nylige besøk hos Hitler. Quisling fattet seg raskt og formet sine motargumenter. Etter to timer kom Habicht, som i mellomtiden hadde vært hos befalingshaveren, general von Falkenhorst. Etter at Habicht i en mer skånksom form enn overfor meg hadde lagt frem sin oppfatning av stillingen, motsa Quisling ham meget rolig, men bestemt, og fremla sine grunner for at han ikke ville tre tilbake. Han oversatte for Habicht de grunnlovsparagrafer han trakk frem, og forklarte enda en gang hvilke grunner han hadde hatt for den 9. april å ta initiativet på denne måten. Han fortalte Habicht om sine forhandlinger med innflytelsesrike nordmenn, fremfor alt med representanter for fagforeningene, og orienterte ham om mulighetene for en omdannelse av regjeringen. Videre ga han uttrykk for den oppfatning at etter at englenderne hadde trukket seg tilbake, hvilket var å vente, så ville den norske motstand av seg selv og nødvendigvis opphøre. Det så meget mer som man kunne vente en nøytraliserende virkning på alle livsområder av hans nye regjering.

Alvorlige trusler

Ingen av disse argumentene hadde noen virkning på Habicht. Tvert om kom han med sitt siste slag. Han sa at general Falkenhorst av Hitler, som nå hadde mer enn nok av den uventede motstanden, hadde fått myndighet til å bruke alle forhåndsværende midler for å slå ned motstanden. Var det klart for Quisling at dette ville bety en hensynsløs ødeleggelse av norske byer av Luftwaffe, og at tusener av nordmenn ville dø? Det klare tilbud fra de folk Habicht hadde forhandlet med innebar enn suksessiv men rask innstilling av motstanden. Han var av disse herrer blitt garantert at kongen ville komme tilbake, og at alle de administrative tiltak som de tyske tropper fant nødvendige, ville bli lojalt gjennomført i hele landet. Var Quisling i stand til å gi et tilsvarende løfte? Nei, sa Quisling, men det kunne disse herrer heller ikke med god samvittighet gjøre. «Jaså», mente Habicht. «Da kjenner de oss tyskere dårlig. Jeg vil la disse herrer få vite hva som skjer med dem om de ikke holder det løfte de har gitt.» Quisling sa enda en gang at han ikke kunne innse at alternativene var disse: at han enten skulle tre tilbake, eller at det militært ble slått hardt til.

(Forts. side 7)

QUISLING FORUTSÅ KRIGEN I ØST

Våre motstandere hevder til tider at kampen mot bolsjevismen ikke var hovedmotivet for frontkjemperbevegelsen, dette fordi den første oppfordring til fronttjeneste gikk ut fra Quisling flere måneder før krigen i øst tok til. Det er riktig at Quisling også hadde andre motiver for å sette dette i gang. Han tok sikte på å gjenopprette en norsk hær og vår våpenære, og ikke minst ville han skaffe seg et trumfkort i de kommende forhandlinger med tyskerne om gjenopprettelsen av Norges frihet og selvstendighet.

Det er imidlertid ett forhold som disse våre motstandere overser, nemlig at Quisling helt fra den annen verdenskrigs begynnelse regnet med at *slutt-oppgjøret ville finne sted mellom Tyskland og Sovjetunionen.*

Han trodde ikke et øyeblikk på at ikkeangrepspakten mellom de to land ville vare. Av den grunn var han bl.a. skeptisk til Finlands muligheter i vinterkrigen. Han, innså at finnene på sikt bare kunne seire i allianse med Tyskland. De vestallierte hadde jo planer om å komme finnene til hjelp . . . kfr. deres forespørsler om tunnelåpninger på Ofotbanen. De ville vite om de kunne få sine kanoner igjennom. Quisling anså hjelp fra de vestallierte som en katastrofe, ikke bare for Norge og Sverige som gjennommarsjland, men også for finnene. De vestallierte ville jo etter Quislings oppfatning før eller senere komme på samme side som Sovjetunionen, og da ville de måtte ofre Finland på alliansens alter.

Quislings overbevisning om

et sluttoppgjør mellom Tyskland og Sovjetunionen var det ikke lett å gå offentlig ut med, særlig ikke i perioden april 1940 til juni 1941, men på interne møter i Nasjonal Samling ga han ofte klart uttrykk for sin oppfatning. Det er mange av oss som har hørt det, og ikke så få av dem som meldte seg til fronttjeneste tidlig i 1941, altså før krigen i øst, var mer eller mindre klar over hva som ville komme.

Utvilsomt var ihvertfall Quisling overbevisning om et kommende oppgjør med bolsjevismen en medvirkende faktor da ha oppfordret til fronttjeneste tidlig i 1941. Dessuten: Denne hans overbevisning er også et interessant moment når det gjelder hans behov for kontakter med de tyske myndigheter høsten 1939.

En historisk floke

Verden er rar. I en avis som ellers ofte gir uttrykk for meninger man kan dele, står dette: «De ekstreme nasjonale holdningene som vi trodde ble avskrevet med nazismens nederlag i 1945 eksisterer, om enn i en nydrakt». Det fortsetter med «folks dumhet» og ender med en fordømmelse av «det organiserte fremmedhat», som det haster med å mobilisere mot. Jaja, Enig, hvis noe slikt finnes.

Men det var den begynnelsen. Skulle den ikke fremdeles finnes, den attesten fra den gang? Såmenn finnes den, ja. Offentlig myndighets «attest for nasjonal holdning» utstedt til undertegnede. Slik:« - har ikke vært medlem - og vist en fast nasjonal holdning». Et merkelig minne fra en tid da det gikk dem meget ille som ikke kunne få en slik. Uten «nasjonal holdning» kunne man til å begynne med ikke en gang få det beskjedne arbeid, om man da i det hele tatt var på frifot. Pointet var at man ikke hadde vært medlem av det «unasjonale», den «faste nasjonale holdning» henspiller ikke på noen form for glortverdige arbeid, om man da ingen andre gjorde den det heller. Men det hørte vel med, vi (Forts. side 6)

Søkelys på NS-styret under krigen

Av politiinspektør for Pris- og Rasjoneringspolitiet på Vestlandet, R. A. Nielsen.

Artikkel I

Etter å ha tatt juridisk embets-eksamen i 1936 arbeidet jeg som politifullmektig og dommerfullmektig, senere dommer ved underrettene i Bergen. I 1939 tildelte Universitetet meg Løvenskiolds legat for juridiske studier i utlandet. Akkurat da jeg skulle dra til Paris for å studere handelsrett ved Sorbonne brøt imidlertid krigen ut og satte slutt for min juridiske karriere.

I 1941, som stedfortredende fylkesmann i Bergen og Hordaland (fylkesmann Astrup var samtidig fylkesfører for NS), hadde jeg en samtale med politiinspektør for Pris og Rasjoneringspolitiet, la oss kalle ham Eilif Rykkje, angående de stadig tiltagende overtredelser av krigslovgivningen. Rykkje var kjent som en helt ut hederlig og dyktig politimann og under samtalen viste han full forståelse for nødvendigheten av streng priskontroll med sikte på å hindre inflasjon, og et effektivt rasjonerings-system som garanti for en rettferdig fordeling av matvarer og nødvendighetsartikler. «Men», sa Rykkje, «mitt problem er når jeg slår ned på de store prisovertrødelser, spesielt i konstruksjonsbransjen, søker synderne hjelp hos tyskerne som vanskeliggjør etterforskningen på alle måter. Og når det gjelder rasjoneringslovgivningen angår de viktige sakene nettopp ulovlig omsetning til tyskerne. I disse tilfellene står jeg hjelpeløs fordi

jeg ikke er medlem av NS. Etter min mening er det helt påkrevet at en NS-mann overtar denne utsatte stillingen».

Mine faglige interesser lå på et helt annet plan, men i betraktning av den kritiske matvaresituasjonen og vanskeligheten med å finne et annet kvalifisert NS-medlem disponibelt for jobben, bestemte jeg meg for å følge Rykkjes råd. I andre okkuperte land herjet inflasjonen med sult og nød for befolkningen. I denne utposten kunne jeg gjøre mitt for å hindre liknende tilstander i vårt land.

Kontrollen med saltsild

I årene under krigen hadde vi meget godt vintersildfiske og saltsilden utgjorde et av de viktigste næringsmidlene for befolkningen. Også tyskerne hadde et godt øye til denne varen. Otringen med saltsild var obligatorisk utstyr for de tyske soldatene når de reiste til fastlandet på permisjon. Hvem husket ikke beretningen om den engelske spionen som ble grepet på jernbanestasjonen i Bergen? Mannen talte perfekt tysk, den tyske uniformen uklanderlig og papirene i full orden, men mistanken ble vakt fordi han ikke bar på den velkjente otringen!

Dermed er det ikke sagt at otringene med saltsild som de tyske militære tok med seg når de reiste på permisjon var et produkt av svarthandel. I hen-

hold til handelsavtalen med Tyskland hadde okkupasjonsmakten rett til bestemte kvantiteter av sild og fisk som motydelse till kull og matvarer som Norge innførte fra Mellom-Europa. problemet besto i at okkupasjonsmakten også kjøpte opp svart og til overpris store deler av den kvoten som var reservert for den norske befolknings konsum.

Min første oppgave etter utnevnelsen som prispolitistef måtte derfor bli å få slutt på eller begrense mest mulig denne formen for svartehandel. Oppgaven syntes nesten umulig: Tyskerne kunne jo ikke røres av det norske politiet; den silden som kom på tyske hender var definitivt tapt for den norske kvoten. Og sildesalteriene lå spredt utover hele øygaren ofte på helt ufremkommelige steder.

Politidepartementet ga meg omgående tillatelse til å kjøpe et inspeksjonsfartøy, og valget falt på en 26 fot tidligere handelsreisendebåt, «Njord». Skøyten var ikke noe å skryte av - lite hadde vi å velge mellom blant de få disponible fartøyene. Kjøplass ble innredet til 6-7 mann, mannskapet - kokk og maskinist - besto av politifolk som tok tørt med etterforskningen når båten lå under land. Farten «Njord» gjorde var moderat så vi hadde ingen mulighet for å gå på jakt etter og innhente svartehandelskøyter. Vekten ble mer

lagt på det preventive, d.v.s. kontrollen med sildesalteriene, der vi målte opp saltkummene for å konstatere hvor store kvantiteter hvert enkelt salteri rådde over. I neste omgang måtte man forvisse seg om at Forsyningsnemndene virkelig fikk disse kvanta til sin disposisjon.

«Njord» gjorde et godt arbeid og bare den omstendighet at ingen sildesalter, enn ikke på den fjerneste øyen ute i havet, kunne føle seg trygg for at ikke «Njord» plutselig tøffet ut av tåken og kveldsmørket, bevirket en merkelig bedring i leveringene gjennom de lovlige kanaler. Hvor mange tonn saltsild som på denne måten ble reddet for norsk konsum skal være usagt, men sikkert er det at titusener familier fikk sild på middagbordet takket være vår trofaste «Njord».

I neste kapittel berettes om noen av de eventyrene «Njord» opplevet under kontrollreisende i øygaren.

Røde lærere

«Valghåndboken 89» bragte en oversikt over partienes fremste kandidater ved høstens stortingsvalg. For SV's vedkommende er 38 kvinner og menn nevnt. Av disse er 17 eller 44,7% lærere av et eller annet slag.

Vi vet egentlig ikke hva dette sier mest om: SV eller dagens norske skole.

MÅNEDENS PERNILLE:

«Hva med offeret?» Gullet se opp fra avisen som hun ligger på sofaen og leser.

«Hvilke offer?» spør jeg.

«Han som de helte bensin over og tente på», sa hun. «Han må da ha familie han også, som kan fortelle at han ikke var en ren djevel. Hun holder en pekefinger i været, som forteller at jeg ikke må avbryte henne. «Her legges det opp til en ny frifinnelse for angivelig nødvergedrap. Arne Hestenes, som her kommer inn som forsvarer, får en lett jobb for pressen er jo allerede igang med å danne opinion».

Jeg nikker bare, for pekefingeren er påny i været. Etter noen sekunder fortsetter hun: «Prejudikatet for frifinnelse foreligger jo. Alf Nordhus fikk jo frifunnet henne som gikk avsted og kjøpte en hagle, og som noen dager etterpå, i selvforsvar, skjøt mannen sin mens han lå og sov.

Den saken husker jeg godt, selv om jeg var yngre den gangen». Jeg hører gåseøyene før og etter «i selvforsvar» av måten hun sier det på.

«Jeg vet ikke om du også husker at jeg leste høyt for deg en artikkel av magister Nina Karin Monsen i forbindelse med denne frifinnelsen», sier jeg, men Gullet husket ikke det.

«Jeg har sikkert utklippet et sted», fortsetter jeg, «og konklusjonen var det viktigste, nemlig den, at frifinnelsen var en hån mot likestillingstanken. Hun med haglen ble frikjent fordi hun var kvinne.

«Ja, nettopp», avbryter Gullet, «og som jeg sa er det ikke vanskelig å se hva boulevardpressen legger opp til igjen». Gullet har hevd på avbrytelser. Jeg har vendt meg til det. Selv tar hun en ny tenkepause med hevet finger.

«Dessuten har jo vold blitt en

del av hverdagen», fortsetter hun. Morfar eller du må være med når mormor skal stelle graven til sine foreldre, ja, hun er redd for å gjøre innkjøp alene fordi hun er redd for å bli overfalt. Jeg vet at morfar og du gir forherligelsen av volden under krigen mye av skylden for volden som stadig blir verre».

«Ikke bare det», sier jeg. «Hva er det vi fores med? Og her må jeg først ta et tilbakeblikk, og siterer din morfar. Han forteller at før de skulle henge de overvunne i Nürnberg, var den amerikanske boddelen avbildet, med løkken i hånden, både i Aftenposten og VG. Teksten fortalte at han gledet seg til denne enestående anledning. Og dagen etter bragte samme aviser detaljerte skildringer fra redslene. For to-tre år siden ga den engelske pensjonerte boddelen ut sine memoarer, som ble en salgssuksess.

Omtrent samtidig, jeg husker ikke hvor jeg leste det, kom en kvinnelig tjekkisk boddell med sine erfaringer fra virksomheten. Denne særegne form for likestilling kunne vi i hvert fall blitt spart for. Og nå kommer det sannelig nok en boddellbok. En som har fått tak i den siste franske boddells nitidige dagbok har utgitt den. Og hold deg fast, den engelske boddell var ved siden av å være boddell, en gemyttlig pub-vert. Den franske, som døde i 1985 i en alder av 84 år, var helt til sin død en stor kvinnebedærer. Over tre hundre halshugginger og hver av hans seksuelle forhold er nøye omtalt i dagboken».

Nå er det jeg som holder pekefingeren i været før jeg fortsetter: «Du har også lest Aasmund Brynhildsens pamflett «Dommen til døden», som utkom i 1946, og som var et frontalangrep på gjeninnføringen av

dødsstraff i fredstid i Norge. Far fant den jo i et antikvariat. Her beskriver jo Brynhildsens boddellens status før i tiden. Han var en utstøtt, som til og med måtte bo utenfor samfunnet. Nå er boddellen en akverdigg herre eller dame i det tjekkeske tilfelle. Ja, i Dagbladet skrøt jo en norsk sådan at han hadde deltatt i de legale drap, det som med en omskrivning kalles for henrettelser, av Quisling og andre dødsdømte etter krigen».

«Den lektøren du omtaler vil jeg betakke meg for», sier Gullet, «men jeg forstår hvor du vil hen, og er så fullstendig enig med deg. Verden har virkelig blitt forrået, og hvorfor ikke da også være selvbestaltet boddell som i de eksempler vi har snakket om».

Pernille

VED EN KORSVEI

Hitlers «påskudd»

3. september sendte NRK-TV et program om forspillet til krigsutbruddet i 1939. Her ble det ved hjelp av rekonstruerte scener skapt det inntrykk at Hitler arrangerte tilsynelatende polske grensekrenkelser for å skaffe seg et påskudd for å begynne krigen mot Polen. Hva er dette for tøv? Hitler trengte ingen slike «påskudd». Forholdet var jo at i de områdene som Polen etter første verdenskrig hadde sikret seg fra det gamle keiser-Tyskland levde et stort antall tyskere. I de siste måneder før krigen drev polakkene en metodisk forfølgelse av disse tyskere. Det verste var «blodnatten i Bromberg» da polske bander gikk fra hus til hus og drepte tyskættede mennesker, men heller ikke dette var enestående. Hitler hadde all grunn til å beskytte sine landsmenn i de områder som Polen hadde annektert.

Dette er ikke noe jeg har lest i avisene. Som deltager i Germansk Landtjeneste traff jeg nettopp i disse omstridte områder flere tyskere som hadde fått hele sin familie utryddet av disse polske bander.

Landtjenestedeltager

Uvitenhet blant våre . . .

(Forts. fra s. 8)

ideer. Også Quisling var selvfølgelig for et germansk fellesskap, men ikke på Himmlers premisser. SS-lederens idé var at alle de små germanske folk, som han kalte «stammer», skulle gå opp i et stort germansk folk. Nasjonale grenser og egenarter hadde han lite til overs for. Quisling bekjempet både Ribbentrop og Himmler.

Det fantes imidlertid krefter i Tyskland som sto fullt og helt på Quislings linje: et fremtidig germansk og europeiske fellesskap basert på likestilling mellom folkene. Foruten fremstående enkeltpersoner var det Hitler-Jugend under ledelse av Baldur von Schirach og Artur Axmann og etterhvert også

Waffen SS med Obergruppenführer Gottlob Bertger i spissen som gikk inn for denne politikken.

Faktum var altså at Quisling og NS måtte bekjempe noen og støtte seg til andre i det tyske lederskap.

Hvorfor uvitenhet?

Hvordan kan det ha seg at selv enkelte av våre egne folk ikke vet beskjed om disse ting? Forklaringen er sannsynligvis meget enkel. De fleste NS-folk som lever idag var meget unge den gangen, og bare ganske få av dem var med i kampen mot Terboven og de imperialistiske krefter i Tyskland. Derimot gjorde mange av disse dengang unge mennesker sin plikt med livet som innsats på østfronten, der det oppsto en sterk følelse av solidaritet med den kjempende tyske soldat. Den felles sak var kampen mot bolsjevismen. På det punkt kjempet vi med tyskerne, slik Tønnesen sier. Men vi kan vanskelig forestille oss at de fleste frontkjempere stiller seg solidarisk med ethvert tenkelig tysk krigsmål, f.eks. å gjøre Norge til et tysk protektorat. Det må heller ikke glemmes at når Quisling oppfordret til fronttjeneste, så var det ikke bare på grunn av kampen mot bolsjevismen, men for å gi ham de best mulige kort på hånden når han skulle forhandle med folk som ikke uten videre var villige til å anerkjenne Norges frihet og selvstendighet.

Man må ha oss unnskyldt, men vi akter fortsatt å fortelle okkupasjonstidens historie som den virkelige var. Det ville vi ikke gjøre om vi unnlot å nevne de tildels temmelig sterke motsetninger som eksisterte mellom tyskerne og oss.

Godt og nøkternt . . .

(Forts. fra s. 8)

Rolf Jørgen Fuglesang har bidratt med biter til puslespillet for flere historikere. Men hans egen historie er ennå ikke skrevet. Han har etterlatt seg solide kilder både skriftlig og muntlig, som kan fortelle mer om hvem han var og hva han sto for. Hans minne ville sikkert ikke tape på at han selv kom til orde.

Ettervalgstanker. . . (Forts. fra s. 3)

virket til beste for folk og land (igjen ikke avisen) i arbeidslivet, organisasjonslivet og i skoleverket uten å ligge noen til byrde. Den troverdighet vi selv og våre argumenter fortjener, kan den vinnes tilbake hos de unge som bare kjenner oss fra seierherrenes historiebøker? Jeg tror vi trygt kan være våre egne sannhetsvitner.

Økonomisk «landssvik» . . .

(Forts. fra s. 2)

bli gitt spesielle oppgaver, som hittil har vært ivarettatt av de tyske myndigheter i Norge.

Den årlige minimumskontingent er fastsatt til norske kroner 100. Den forberedende komite vil foreslå for den konstituerende generalforsamling å innkreve norske kroner 60.- for det første år, som løper fra starten til 31. mars 1941.

For organisasjoner og særlig interesserte firmaer er det adgang til å yde bidrag utover minimumskontingenten.

Innbetalinger i Norge kan skje paa det tyske handelskammer i Norges folioknto nr. 4988 B i Den Norske Creditbank, Oslo.»

Dette innbydelsessirkulære - som vel maa sies å tale for sig selv - var ledsaget av en fortegnelse over en rekke av vaart næringslivs mest fremstaaende menn, selskaper og banker, som underhaanden allerede hadde tegnet sig som medlemmer av kammeret, folk som fremdeles sitter i spissen for vaart lands største bedrifter, og om hvis patriotiske innstilling og holdning ingen har reist tvil, men tvertom gitt attest! Fortegnelsen over dem som tegnet sig underhaanden til dette foretagende er tidligere offentliggjort og ser slik ut: Aall-Ulefoss, Ulefoss Aas og Wahls boktrykkeri, Oslo

A/S Askim Gummivarefabrikk
Direktør Fr. H. Behrens, Oslo
Bergens Privatbank
A/S Bjørkaasen Gruber, Oslo
Advokat Chr. Blom, Oslo
A/S Borregaard, Sarpsborg
S.M. Bryde, Oslo
Bryn, Halden og Nitedals tændstikkfabrikk, Oslo
Chr. Bank & Kreditkasse
A/S Christiania Portland cementfabrikk, Oslo
A/S Christiansands Møller
De nordiske Fabrikker, De No Fa A/S, Oslo
Den Norske Creditbank, Oslo
A/S Den Norske Kalosje og Gummivarefabrikk, Mjøndalen
Det Bergenske Dampskips-selskap, Bergen
Det Nordenfjelske Dampskips-selskap, Trondhjem
Det Stavangerske Dampskips-selskap, Stavanger
Det Søndenfjeldske Norske Dampskibsselskap, Oslo
Det norske Zinkkompani A/S
Electric Furnace Products Company, Limited, Sauda
Electricitets-Aktie-selskapet A. E. G. Oslo
A/S Elektrisk Bureau, Oslo
Direktør Elias Fegersten, Oslo
A/S Forenede Blikkeballagefabrikker, Moss
Direktør Bernt Fossum, Oslo
Fredrikstad Granitkompani A/S
K.N. Vegard, Fredrikstad

Grimstad Gartneri, Grimstad
Felix Hartmann A/S, Oslo
Johan Heltung A/S, Oslo
Direktør P. Heyerdahl, Oslo
Oluf Holm A/S Ltd, Aalesund
Th. C. Holm & Søn, Oslo
Hudtwalcker & Co A/S, Oslo
A/S Høyer Ellefsen, Oslo
Direktør Carl A. Janicke, Oslo
A/S Jelølinjen, Oslo
Henry Johansen Ltd. Oslo
Henry Johansen Lumber Co
A/S Kristiansand
O. Kavli A/S, Bergen
Keddel og Bommen, Oslo
Generaldirektør S. Kloumann, Oslo

Kunstsilkefabrikken A/S, Notodden
A/S Lilleborg fabrikk, Oslo
Generaldirektør Arne Meidell, Sarpsborg
A/S Meraker Smelteverk, Kopperaa
Direktør Thorolf Mowinckel, Oslo

Norges Industriforbund, Oslo
A/S Norsk Aluminium Company, Oslo
Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstoffaktieselskab, Oslo
Norsk Sprængstoffindustri A/S, Oslo

Notodden Calcium Carbida-fabrikk, A/S, Notodden.

Odda Smelteverk A/S, Odda
Grosserer Alfr. W. Olsen, Oslo
Orkla Grube-Aktiebolag, Løkken Verk

Porsgrunns Mek. Verksted, Porsgrunn
Direktør Øystein Ravner, Oslo
Røwde & Co, Oslo

Saugbruksforeningen, Halden
Halvor Schou, Hjøla Veveri, Oslo

Siemens Norsk Aktieselskap, Oslo

Sjursøya Kull & Koks A/S
Konsul Thomas Stang, Oslo
Skibsreder Johan Stenersen, Oslo

A/S Sydvaranger, Oslo
Tinfoss Papirfabrikk, Notodden
Tinfoss Jernverk A/S, Notodden

Treschow - Fritzøe, Larvik
A/S Union (Union Co), Oslo
A/S Vagsøy Kalkverk, Oslo
A/S Vestlandske Gummivarefabrikk, Stavanger
Direktør Lorentz Vogt, Oslo
A/S Ægir, Melbo

(Forts. neste nr.)

En historisk floke . . .

(Forts. fra s. 5)

var så prektige, vi «nasjonale». Tyskerarbeidere, brakkebaroner, svarthandlere og ordinære kriminelle fikk også slike. Så slik sett var det slett ikke noe å ha, egentlig, men i en gal tid svært nødvendig.

Men så er det at fortid og nåtid flyter sammen i en uløselig floke: Det er vel utslag av en nærmest «ekstrem nasjonal holdning» f.eks. å føre krig. De få

som gjorde det på disse kanter, gjorde det visst ikke for moro skyld eller av andre grunner enn den antydde. Og de nasjonale vant jo, som vi titt og ofte hører. Men så ser det altså ut til at nettopp dette nasjonale hadde noe med den avskyelige nazismen å gjøre, som altså tapte, eller hvordan det nå egentlig var. For nå begynner det jammen å se rart ut. Det ser rett og slett ut som at de «nasjonale» fra første mann, dvs. Haakon 7. til aller siste, dvs. meg selv, må ha vært nøyaktig det motsatte av det vi dengang ble ansett som, mens derimot altså de «unasjonale». Trøste og bære. Såmenn var det altså Gamlekongen som i et opprop i de tider priste nasjonalstaten som noe som tydeligvis var verd å forsvare. Bevarer.

«Sammlere er lykkelige mennesker», sa Goethe. Kanskje ikke alltid. Hva skulle man nå også samle på denslags for? Jaja, papiret ba ikke om å bli husket. Nå har det gjort sitt utgangn, og kan gå langt ned i skuffen igjen. Noen vil kanskje engang synes det er et rart minne om en rar tid, av slike raringer som befatter seg med historie. Hvem vet hvilken tid de vil finne var rarest? Det blir deres sak. Men noe er blitt uklart: Hvem var egentlig dengang hva, og hvem vant eller tapte den berømmelige krigen? Hvem er hva - NÅ? Hvem løser denne floken?

P. O. Storliid
i «Rogalands Avis» 16/6 1989

Sataniske glør . . .

(Forts. fra s. 3)

fått, var et fullstendig tysk styre.

Enda en gang tilbake til bokstavelig talt livsfarlige samfunnsfenomen, isfrenten, massepsykosen, ensrettingen, den som Stornes så modig forsøker å bryte med sine bøker. I forbindelse med avslag på benådningshenvendelser for dødsdømte, skriver Einar Gerhardsen i «Felleskap i krig og fred»: «Jeg kjente meg sikker på at det ville reise seg en storm i landet, dersom regjeringa skulle begynne å benåde dødsdømte.»

Så ille var det. Mannen som ledet regjeringen som i 1940 var døv og blind og handlingslammet, fikk borgerdådsmedaljen i gull! Den neste lot seg selv lede av isfrenten.

Stornes bok deler ikke ut heder til den innsats som skulle være nødankeret i farens stund. Men det er en sannhetssøkers klare ord og en bok til å ta lærdom av, i sin vurdering av mennesker og politiske, avgjørende forhold.

Anton Olstad
Oberstløytnant, cand. philol
Hamar

Slik ble Quislings regjering felt . . .

(Forts. fra s. 4)

Habicht bekreftet enda en gang med ettertrykk at det bare fantes disse to mulighetene. Quisling hadde bare det valg enten å tre tilbake eller overfor sitt folk og norsk historie å ta ansvaret for de tunge ofre som hans vegring nødvendigvis og straks ville medføre. Hvis dette virkelig var Hitlers mening, var hans beslutning klar, sa Quisling. Da ville han tre tilbake.

Habicht hadde slått sitt tunge slag.

Så langt Scheidt. Vi vet hva som kom. Administrasjonsrådet ble opprettet, men krigen fortsatte. Hitler oppdaget at administrasjonsrådet ikke var noen regjering, og i sitt raseri sendte han oss Terboven på halsen.

Norges herredømme over sin egen forvaltning var tapt, og det kostet et møyssommelig slit å vinne noe av det tilbake igjen. Herrene Berggrav, Berg og Christensen hadde påført sitt land unødige skader og lidelser.

Derfor kjempet vi . . .

(Forts. fra s. 1)

særlig går til krigens uskyldige ofre. En del så vi dengang til den russiske sivilbefolknings elendighet. Deres fredstid hadde vært preget av nød og fattigdom. De hadde lite eller intet å tære på da krigen kom i tillegg.

Legionen bragte med seg en glimrende tegner til fronten. Wigfors festet sine inntrykk til papiret. Dette lille menneske kan godt være oss til påminnelse om hvad krigen fører med seg for de mange uskyldige. An-

siktsuttrykket er en god vaksinasjon mot all krigsforherligelse, og bør tjene oss til ettertanke.

Da vi valgte vår vei gjorde vi det med åpne øyne og uten illusjoner om hvad som kunne komme til å ramme oss om krigen utfall skulle bli seier for Sovjet/England.

Krigsdeltagelse innebærer død, lemlestelse eller fortsatt liv. Det siste kanskje i mangeårig fangenskap og fornedrelse. Den tyngste bør vi fikk å slepe med oss gjennom alle etterkrigsårene blev landssvikstemplet.

Måned etter måned stod vi sammen i skyttergravene. Dødstrette tørnet vi inn fra vakt og krøp sammen i våre jordhull for noen timers søvn. Kan noen minnes at sønnen blev forstyrret av tanker om at det stod en gjeng med svikere utenfor, på vakt?

Var ikke krigstjenesten preget av trofast vennskap og full tillit?

I det etterfølgende fangenskap måtte vel det forræderiske sinnelag slå ut i full blomst. Her skulle vel hver enkelt sørge for å redde sitt eget skinn, helst ved å velte mest mulig over på andre?

Sitter vi tilbake med minner om annet en godt samhold og at alle stod klar til å hjelpe hverandre som best de kunne?

Det gode vennskap som oppstod var det eneste vi vant, men det er sandelig vel verdt å ta vare på!

Landssvikstemplet blir nok ikke utvisket i vår levetid. Et slikt håp er helt urealistisk fordi så mange fikk seg en falsk helteglorie ved alt de ikke var under krigen, ikke «nazister», ikke stripete, ikke silkefront.

Det er ikke fotballspillerne som synger «seieren er vår» når kampen er over, heller ikke herjer de rundt i byen etterpå. Det gjør de som satt på tribunene.

Forståelse for våre handlinger kan vi bare finne hos dem som kommer etter oss. De har ingen motiver for å søke annet enn sannheten. Derfor er det riktig at vi etterlater oss et ryddig bo. En dokumentasjon som klart mulig viser hva som faktisk hendte, og hva som var motivene for våre handlinger.

Instituttet for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) driver dette arbeidet, og vi må i disse siste år gi dem all den støtte vi kan make.

Europas øl- og vinstuer er smekkkfulle av krigsveteraner som jevnlig møtes for å minnes sine krigsopplevelser og pusse sine medaljer.

La oss finpusse våre eftertanke.

Seirens frukter er beruselse. Nederlag fremtvinger ettertanke.

Bare det siste kan hindre nye galskaper og forbedre menneskeheten.

Sigmund Knutsen

BOKTJENESTEN

Postboks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1. Telefonbest.: (02) 19 06 71

.... eks. **QUISLINGS FORSVARSTALE**,
Nummerert praktutgave kr. 150,-
.... » **QUISLINGS FORSVARSTALE**. Billigutg. kr. 45,-

Serien «SUPPLEMENT TIL OKKUPASJONSHISTORIEN»:

.... eks. Odd Melsom: **På nasjonal uriaspost** kr. 50,-
.... » Odd Melsom: **NS og fagorganisasjonen** kr. 50,-
.... » Odd Melsom: **Fra kirke- og kulturkampen** kr. 50,-
.... » Einar Syvertsen: **Også dette bør være sagt** ... kr. 50,-
.... » ALLE 4 BIND: kr. 150,-

.... » A. I. Bru: **Professor på ville veier** kr. 50,-
.... » A. I. Bru: **Her er London** kr. 60,-
.... » Adolf Hoel: **Universitetet under krigen** kr. 25,-
.... » Walter Fyrst: **Min sti**. NS blir til, o.m.a. kr. 95,-
.... » Finn Kjelstrup: **Den norske kapitulasjon** kr. 20,-
.... » Per Lie: **Sannheten om Telavåg-affæren 1942** kr. 15,-
.... » Sigurd Myting: **Politisk dømt** kr. 35,-
.... » Kai Normann: **Diktene Laurbærkransen** kr. 20,-
.... » Arne Tellefsen: **Når forsvarer forfaller** kr. 25,-
.... » Arne Stornes: **Spor i vår nære historie** kr. 115,-
.... » Trygve Engen: **Jeg er ingen landsviker** kr. 35,-

GAVEBØKER for venner i utlandet:

.... eks. Roald Astrup Nielsen: **The «SOLBRIS» escapade** (Engelsk) kr. 80,-
.... » **La Fuga del «SOLBRIS»** (Spansk) kr. 80,-
.... » H. Franklin Knudsen: **I was Quislings Secretary** kr. 55,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

.... eks. Forbundet: **Gi oss rettsstaten tilbake** kr. 5,-
.... » Forbundet: **§ 104. Mere lys over rettsoppgjøret** kr. 10,-
.... » Pastor A. E. Hedem: **Quo vadis Norvegia** kr. 30,-
.... » H.r.advokat Albert Wiesener: **ASTRID D.D.D.** kr. 100,-
.... » Roald A. Nielsen: **«Solbris Ohoil!»** kr. 100,-
.... » Torstein Gunnarson: **Sannheten om Kirsten Flagstad** kr. 150,-
.... » H.r.advokat Albert Wiesener: **Lys over landssvikoppgjøret** kr. 145,-
.... » Jørgen Sehested: **Broholmøtet** kr. 75,-
.... » Ditlev Tamm: **Rettsoppgjøret etter besættelsen**. 2 bind kr. 200,-

FRONTKJEMPERNE:

.... eks. Richard Landwehr: **Frontfighters. The Norwegian Volunteer Legion of the Waffen SS.** kr. 150,-
.... » Schreiber: **Kampf unter dem Nordlicht** kr. 200,-
.... » Werner Haupt: **Leningrad, Wolchaw, Kurland. Bildbericht der Heeres-gruppe Nord 1941-1945.** kr. 240,-
.... » Paul Hauser: **Soldaten wie andere auch** kr. 200,-
.... » Hans Werner Neulen: **Europa und das 3. Reich** kr. 200,-
.... » Hans Werner Neulen: **An Deutscher Seite** Fremragende om norske o.a. frivillige på tysk side i Waffen-SS og Wehrmacht kr. 200,-
.... » R. Schulze-Kossens: **Militärischer Führernachwuchs der Waffen-SS. Die Junkerschulen** ... kr. 250,-
.... » Sigurd Senje: **Glemt soldat** kr. 100,-
.... » **Gebirgsjäger im Bild** kr. 240,-
.... » **Panzergranadiere der Panzerdivision Wiking im Bild** kr. 240,-
.... » **Europäische Freiwillige im Bild** kr. 280,-
.... » Munin-Verlag: **Wenn alle Brüder schweigen. Grosser Bildband über die Waffen SS** kr. 350,-

Legg til kr. 15,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til: **Postgiro 5 15 46 38. Bankgiro 6063.05.01248** eller ved **sjekk, i kontanter** eller **frimerker**. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

Takk for «Vennegaver»

Vi takker hjerteligst for 50 nye vennegaver på til sammen kr. 8.135,-.

«VENNEGAVER»
fra «Folk og Land»s venner.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

O. W. Oslo	Kr. 50,-	O. K., Husøysund	Kr. 150,-
M. H., Oslo	Kr. 150,-	H. J., Bryne	Kr. 50,-
Å. S., Østerås	Kr. 20,-	A. H., Arendal	Kr. 70,-
A. E., Snarøya	Kr. 200,-	A. N., Evje	Kr. 150,-
C. W. E., Borgenhaugen	Kr. 150,-	A. N., Grimstad	Kr. 150,-
J. K. S., Langhus	Kr. 150,-	T. S., Treungen	Kr. 200,-
E. K. L., Fredrikstad	Kr. 150,-	K. K., Kristiansand	Kr. 250,-
K. S., Askim	Kr. 50,-	R. H., Sandnes	Kr. 70,-
R. O., Rolvsøy	Kr. 70,-	A. V., Haugesund	Kr. 200,-
K. T., Halden	Kr. 100,-	H. C., Bergen/Sandviken	Kr. 150,-
H. S., Elverum	Kr. 150,-	F. G., Haugesund	Kr. 150,-
K. B., Stange	Kr. 200,-	M. A., Ålesund	Kr. 600,-
A. Aa., Arneberg	Kr. 200,-	B. L. M., Vikhamar	Kr. 70,-
J. S. H., Ø. Rendal	Kr. 70,-	P. L., Malm	Kr. 150,-
O. R., Vågåmo	Kr. 200,-	P. A. P., Trondheim	Kr. 150,-
A. L., Lillestrøm	Kr. 200,-	E. A., Trondheim	Kr. 150,-
S. S., Elverum	Kr. 100,-	E. H., Revanes	Kr. 100,-
S. E., Hokksund	Kr. 150,-	O. S., Saupstad	Kr. 100,-
O. S. G., Nore	Kr. 500,-	J. E., Tverlandet	Kr. 200,-
O. H., Nesbyen	Kr. 350,-	K. B. R., Moldjord	Kr. 200,-
S. H., Skien	Kr. 170,-	E. C., Narvik	Kr. 75,-
O. S., Larvik	Kr. 100,-	T. E., Nesna	Kr. 150,-
E. D., Skien	Kr. 200,-	D. H., Gøteborg	Kr. 100,-
A. E., Helle	Kr. 70,-	V. S., Sverige	Kr. 50,-
I. S., Nore	Kr. 2.500,-	G. P., Tyskland	Kr. 200,-

Om å velge feil

I den Aftenposten-artikkelen av Berit Nøkleby om Rolf Jørgen Fuglesang som vi nedenfor gjengir utdrag av, er det stort sett bare en ting vi har alvorlige innvendinger imot, nemlig overskriften. Den lød: «NS-ministeren som valgte feil.» Feil i forhold til hva? Til det som var mest opportunistisk? Til det som kunne tjene hans personlige interesser best? Til det andre mennesker mente han burde ha gjort?

Selvfølgelig finnes det bare en eneste mulighet for å velge virkelig feil: å slå inn på en annen vei enn det ens samvittighet og alvorlige overbevisning tilsier, og det gjorde ikke Rolf Jørgen Fuglesang. I så måte kunne han tjene som forbilde for mange av dagens norske politikere, for dem som setter det «hensiktsmessige» i høysetet og som tror at en prinsipløs pragmatisme er det eneste saliggjørende.

Godt og nøkternt om Fuglesang

I Aftenpostens morgenummer 19. august hadde Berit Nøkleby en god og nøktern artikkel om Rolf Jørgen Fuglesang, og vi tillater oss å gjengi en del av den. Bortsett fra setningen «han valgte feil» kan vi fullt ut under-skrive nedenstående:

Ifjor døde den siste minister fra Quislings regjering, Rolf Jørgen Fuglesang, nesten 80 år gammel. Like til det siste var han helt klar og kunne fortelle levende og fengslende om tiden som minister i det okkuperte Norge. Han var alltid villig til å bistå historikere med sine endringer, og fordi han var intelligent og kunnskapsrik, hadde han mye å bidra med.

Som et slags historisk testamente hadde han snakket inn sine erindringer og tanker på lydbånd for NRK's Per Bøhn -timelange bånd med helt sentrale opplysninger. Men da NRK i år ville sende radioprogrammer basert på dette materiale, stoppet Fuglesangs familie det. Fuglesang hadde forbeholdt seg at familien kunne nekte.

Belastningen for familiene til fremtredende NS-medlemmer har utvilsomt vært urimelig hard i etterkrigs-Norge. Men det er synd at ikke Fuglesang får nå ut til et bredere publikum med sine erindringer. Ennå er fremstillingene om NS' rolle i norsk historie tildels preget av krigstidens hat og propaganda. Fuglesang hadde bedre forutsetninger

enn de fleste for å bidra til at der som blir skrevet om NS blir så korrekt som mulig.

Nasjonal Samling er blitt stående i nordmenns bevissthet som et parti av tapere, av mislykkede, skuffede individer - nesten kriminelle. Det bildet var kanskje nødvendig under krigen, for å stive opp moralen i egne rekker ved å fremstille motparten i et så ugunstig lys som vel mulig. Men det er et hinder for at ettertiden i det hele tatt skal forstå hva som hendte. Hvordan kan man overhodet ta en slik samling personer alvorlig?

Rolf Jørgen Fuglesang var selv det beste bevis på at det vanlige bildet av NS var forvrengt. Han var ingen taper, han kunne ha valgt en annen vei og klart seg glimrende. Men han valgte annerledes - han valgte feil. Hverken for historikere eller folk flest er det uinteressante å få vite *hvorfor* en slik mann valgte Vidkun Quisling, ikke bare i de politiske urolige og uklare 1930-årene, men også i samarbeide med okkupasjonsmakten. Han har selv redegjort for såvel dette som for hvor umulig stillingen som tyskernes samarbeidspartner ble. Få har hatt bedre forutsetninger for å gi en saklig fremstilling av hvordan det så ut fra «den andre siden» som nettopp Fuglesang.

(Forts. side 6)

Uvitenhet blant våre egne

I «Folk og Land» nr. 7 skriver Kjell Tønnesen bl.a.: «Jeg trodde vi sloss sammen med tyskerne og ikke drev en NS-privat-krig mot dem». Det er tydelig at han er irritert over at vi fra tid til annen trekker frem ting som ikke er til gunst for de tyske nasjonalsosialister. Lignende holdninger har vi støtt på før. Da vi for et par år siden ga et referat av Quislings meget harde oppgjør med imperialistiske trekk i den tyske politikk, fikk vi et sint innlegg under overskriften «Var Quisling jøssing?» Som om det var vi som hadde lagt Quisling ordene i munnen. Også ellers har vi fått et par brev som bebreider oss at vi ikke er riktig så snille og hensynfulle mot tyskerne som vi burde være. Dessverre viser slike ytringer at det også i våre egne rekker hersker en viss uvitenhet når det gjelder okkupasjonshistorien.

Reichskommissar

Det som Tønnesen kaller «en NS-privat krig» mot tyskerne var nemlig i høy grad en realitet om man ikke tolker ordet «krig» alt for bokstavelig. *Nasjonal*

Samplings og Quisling-styrets primære oppgave under okkupasjonen var nemlig å hevde norske interesser overfor okkupasjonsmakten. Dette var en kamp som foregikk på de fleste områder og på alle plan fra ministerens til den minste lensmanns. Når denne kampen ble så hard som tilfellet var, skyldtes det at den tyske administrasjon i Norge ble ledet av en mann som kynisk og hensynsløst presset frem ensidige tyske interesser uten hensyn til i hvilken grad det skadet Norge og det norske folk. Han forsømt fullstendig den oppgave som burde ha vært en av hans viktigste, nemlig å vinne flest mulig nordmenn for Tysklands sak. Det norske folk skulle kues til lydighet. Derfor unnagelsestilstander, gisselskytninger o.l. At Terbovens ønske var å gjøre Norge til et protektorat, hersker det liten tvil om.

Det skal ikke underslås at noen av Terbovens medarbeidere, særlig i Einsatzstab, hadde en ganske annen innstilling. De forsto langt på vei norsk tankegang og ga fra tid til annen aktiv støtte til NS i viktige saker. Men

nåde dem om Terboven oppdaget det. Da ble det månelyst.

Utenrikspolitikken

Men kampen foregikk ikke bare her i Norge. Alle kjenner jo til Quislings anstrengelser for å få en fredsavtale med Tyskland, noe som også ville ha betydd en anerkjennelse av Norge som likeverdig avtalepartner. Når Quisling ikke oppnådde noe på dette felt, kan det være fordi Hitler ikke greide å bestemme seg til hvilke av sine rådgivere han skulle lytte til. Vi vet fra papirer vi sitter inne med at noen av dem gikk inn for å gjøre Norge til et protektorat. Sannheten er jo at heller ikke når det gjaldt utenrikspolitikken var det nasjonalistiske Tyskland så enhetlig og monolittisk som man vil ha det til. Forskjellige retninger sto i sterk strid med hverandre. Utenriksministeren, von Ribbentrop, var en stormaktsimperialistisk maktpolitiker etter gammelt engelsk mønster. Tyskland skulle ikke forhandle, men diktere. Basta. Så hadde vi Himmler med sine germanske (Forts. side 6)

Nasjonal selvforakt

I «Bergens Tidende» 16/12 1988 skrev professor Per Gjælder bl.a.:

Siden begynnelsen av 1970-årene da Norge var i ferd med å bli et innvandringsområde, har en kunnet spore hos forsvarere av den nåværende innvandrings- og asylpolitikk en stadig sterkere tendens til å lovprise innvandrerne og alle de positive kvaliteter de bringer med seg og samtidig fremholde de negative sider ved norsk kultur og mentalitet.

Verre er den mangel på respekt som mange av våre fremste politikere og andre fremstående samfunnsborgere viser det norske folk som nasjon. For noen år siden var det et fjernsynsprogram hvor en rekke politikere diskuterte det sviktende fødselstallet i Norge. Berge Furre ga da uttrykk for at han ikke var så sikker på om nordmennene var så storartede at det burde bli så mange flere av dem.

Helsedirektør Torbjørn Mork ga for noen år tilbake uttrykk for et liknende syn på norsk kvalitet. På en pressekonferanse svarte han på et spørsmål om det lave fødselstallet i landet blant annet:

«... jeg anser ikke nordmenn

for å være så usedvanlig prektige i forhold til andre folkeslag at det er noen grunn til bekymring om vårt folketall skulle bli redusert etter år 2000.»

I Aftenposten av 19/11-88 drøfter Finn Jor vår bekymring over at det norske folketallet minker. Han mener at den må springe ut av en overraskende høy selvfølelse og fremholder blant annet: «Vi må øve oss på å se at verden er større og viktigere enn Norge og spørre hva vi kan gjøre for den og ikke omvendt. Verden bryr seg dessuten ikke om oss, så vi roper nok bare med vinden.»

Dette er ord som vi bør tenke over. Hvor meget av våre nasjonale goder skal vi ofre for en verden som ikke bryr seg om oss?

Flere politikere har i debatten om innvandringspolitikken satt fram ubegrunnede påstander om norsk utilstrekkelighet og om hvor galt det vil gå i landet uten innvandring. «uten innvandring stopper Norge», er ett av slagordene.

For øvrig får vi stadig høre hvor fordomsfulle vi nordmenn er. Ifølge Drammens Tidende

har stortingspresident Jo Benkow på et møte sagt det slik: «Jeg vil ikke si at det slumrer en rasist i en hver nordmann, men vi er proppfulle av fordommer».

Der er nedslående å få høre så meget om hvor fordomsfulle, fremmedfiendtlige og følelseskalde vi nordmenn er. Det får være til litt trøst for oss at FNs høykommissær for flyktninger, Jean Pierre Hocke, ikke finner grunn til å klage over Norge. Tvert imot fremholder han at Norge er det land i verden som gir de største midler til FNs verdensomfattende innsamling for hjelp til barn. I følge høykommissæren er Norge et forbilde for visse andre land når det gjelder humanitære innsats, og vi ligger på toppen når det gjelder økonomisk utviklingshjelp og nødhjelp. Etter at de fleste vest-europeiske land har strammet kraftig inn på sine fremmedlover, er Norge og Sverige de land i Europa som praktiserer den mest liberale innvandringspolitikk. Nordmennene har åpnet sine dører for folk av alle verdens raser slik at det på norsk jord har grodd opp ikke mindre enn 140 innvandringsorganisasjoner.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag og tirsdag kl. 11—15, onsdag kl. 18—20.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.

Kontoradresse: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.